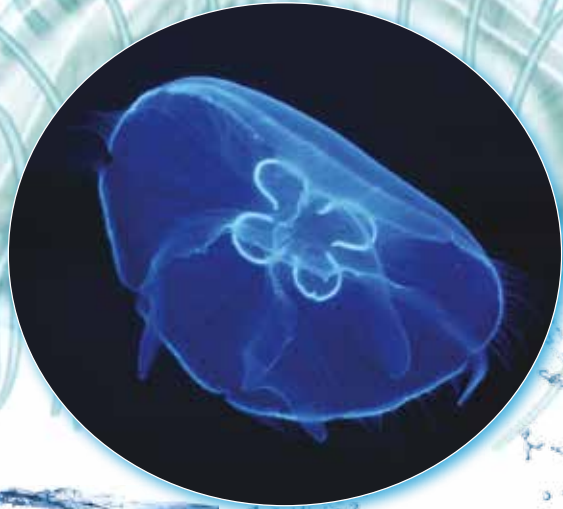

ОКСАНА ЗАГУБИНОГА

ПРІСНОВОДНА МЕДУЗА У ВОДАХ ДНІПРА

Історія відкриття цієї тварини схожа на детектив. Усе почалося у 1880 році. ХІХ століття, Лондон, Королівське ботанічне товариство. У цьому тихому пристанищі високої науки відбувся переполох: у басейнах з тропічними рослинами з'явилися... медузи. Невеличкі, завбільшки 2–3 см у діаметрі, напівпрозорі, з великою кількістю щупалець. На той час біологи не здогадувалися, що медузи можуть жити не лише у морі, але й у прісних водоймах. Одразу двоє відомих учених-біологів – Ланкастер і Олмен – повідомили про відкриття в журналі „Nature”. Це була справжня наукова сенсація, яку дехто сприйняв з недовірою.

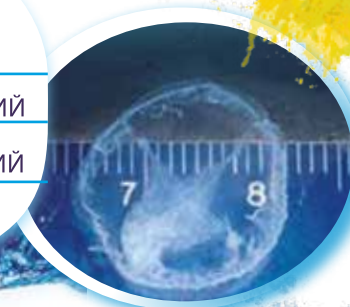
Медузи з'явилися у басейні, в якому напередодні висадили вікторію регію (*Victoria amazonica*), завезену із тропічних країн. Зоологи вирішили, що разом із посадковим матеріалом прибули й медузи. І тільки вони заходилися досліджувати рослини, як медузи зникли.

За кілька років медузи знову з'явилися у Лондоні. Щоправда, в іншому басейні, але там теж росла вікторія регія! У 1901 році медузи з'явилися в Ліоні у Франції – і теж у басейні з тропічними рослинами. А потім їх знаходили в Мюнхені, Вашингтоні, Петербурзі, Москві – то в басейнах з тропічними рослинами, то в акваріумах з екзотичними рибками. Тепер уже ніхто не сумнівався, що прісноводна медуза існує у природі. Її назвали *краснедакуста*. Таємнича гостя то з'являлася, то знову надовго зникала і не лише в штучних, а й у природних водоймах.

№ з/п	КІЛЬКІСТЬ ЩУПАЛЕЦЬ	ДІАМЕТР, СМ	КОЛІР ТІЛА
1	32	2,4	ПРОЗОРИЙ, БІЛУВАТИЙ
2	34	2,2	ПРОЗОРИЙ, БІЛУВАТИЙ
СЕРЕДНЄ ЗНАЧЕННЯ	33	2,3	

Вперше в природі її виявили в річці Янцзи в Китаї, згодом – у Німеччині, потім – у США, а до 1980 року зоологи описали понад 100 випадків появи цієї медузи в різних водоймах світу.

У другій половині ХХ століття краспедакуста з'явилася в Херсонській області, у Нижньому Дніпрі, а у 1995 році вперше потрапила на очі відпочиваючим поблизу водойм.

У нас на Черкащині краспедакусту зафіксували рибалки та учні нашої школи, відповідно, у 2000-му та 2014-му роках. Дорослі особини краспедакусти завелися у водоймі середньої течії Дніпра (Кременчуцьке водосховище) та у ставках Іркліївського розплідника рослиноїдних риб. У воді було багато і гідрополіпів, тому що у плящі з річковою водою, в якій у кабінеті біології дві доби жили медузи, з'явилися нові особини. Учні спостерігали за тваринами, фотографували їх і встановили їхню біологічну класифікацію.

ТИП – Кишкотоворожнинні *Coelenterata, Cnidaria*

КЛАС – Гідроїдні або поліпомедузи *Hydrozoa*

ПІДКЛАС – Лімномедузи – *Limnomedusae*

РІД – Краспедакусти *Craspedacusta*

ВИД – Краспедакуста совербі
(*Craspedacusta sowerbyi*) або
амазонська прісноводна медуза

З часом учені розгадали таємничу поведінку прісноводних медуз. Впродовж свого життя ці тварини мають дві життєві форми: поліп, який веде прикріплений спосіб життя, та медуза, яка є плаваючою формою. Медузи відбруньковуються від поліпів, особин безстатевого покоління. Вони розмножуються статевим шляхом, внаслідок чого утворюються плаваючі личинки (планули), з яких згодом розвиваються поліпи. Виявити ці маленькі цяточки на водоростях чи інших водних рослинах досить складно. Морські медузи більшу частину свого життя мають звичний для нас вигляд. У прісноводних кишкотоворожнинних медузи з'являються лише на короткий період для статевого розмноження. Отже, вони рідко потрапляють у наше поле зору, найчастіше – влітку. У Дніпрі наразі є всі умови для існування прісноводних медуз. Вони харчуються планктонними організмами, в тому числі – яйцями та личинками деяких видів риб.

Спеціальні дослідження підтвердили, що на черговість поколінь „медуза-поліп” впливають температурні зміни середовища. Поліпи відбруньковуються за температури 12–20 °С, а медузи утворюються лише за температури, не нижчої, ніж 26–33°С. Отож, доки вода не прогріється до відповідної температури, краспедакуста існує лише у вигляді поліпів. Саме тому прісноводна медуза з'явилася в Середньому та Нижньому Дніпрі в останні роки, коли спостерігається підвищення середньої температури повітря та води. Спекотне літо перетворює „гідких каченят” (поліпів) у „прекрасних лебедів” – медуз.

**Загубинога
Оксана Олексіївна,**

учитель біології та хімії
Скородистицької ЗОШ І-ІІ ст. Чорнобаївського району
Черкаської області, лауреат
I Всеукраїнського Інтернет конкурсу
„УЧИТЕЛЬ РОКУ-2016” за версією
науково-популярного природничого
журналу „КОЛОСОК”

